

การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย

The Development of Democracy Citizens in Thailand

สิงห์ สิงห์ขจร *

บทนำ

บทความนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย และสรุปได้ว่า 1) การทำหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไท่นั้นได้มีการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากจำนวนตัวเลขของการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 - กรกฎาคม 2554 ซึ่งมีผู้มาใช้สิทธิในการเลือกตั้งสูงถึงร้อยละ 75 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 2) ปัญหาที่พบของการทำหน้าที่พลเมืองของระบอบประชาธิปไตย คือการไม่ได้รับความรู้เพียงพอในเรื่องของหน้าที่ของตัวแทนต่างๆ ที่มาจากการเลือกตั้ง 3) แนวทางในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย โดยการให้การศึกษาและสร้างความเข้าใจถึงหน้าที่ของพลเมือง การสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันทางการเมือง

การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย

การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพลเมือง และประเทศไทย ซึ่งก่อนที่จะกล่าวถึงการพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น อยากให้เข้าใจถึงความหมาย ระบอบประชาธิปไตย ว่า ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองและวิธีการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักของความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน และอำนาจอธิปไตยต้องมาจากประชาชน

1. ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมาจากคำภาษากรีกว่า Demokratia ซึ่งประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ Demos กับ Kratein คำว่า Demos หมายถึง ประชาชน และ Kratein หมายถึง การปกครอง ฉะนั้นประชาธิปไตย (Demoskratia) จึงหมายถึง ประชาชนเป็นผู้ปกครอง หรือการปกครองโดยประชาชน

2. ความหมายที่เน้นเรื่องสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค รูปแบบการปกครองที่ดีก็คือ การปกครองที่เคารพสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของมนุษย์ สมาชิกของสังคมทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ระบบการเมืองเปิดโอกาส หรือให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการดำเนินการใดๆ ภายใต้กฎระเบียบของสังคมด้วย ซึ่งรูปแบบการปกครองดังกล่าวคือการปกครองระบอบประชาธิปไตย

* อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารองค์กร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

3. ความหมายที่เน้นการเข้ามีส่วนร่วมหรือเสียงของประชาชน ในเมื่อระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ใช้อำนาจผ่านทางองค์กรทางการเมืองต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม บทบาทของประชาชนในทางการเมือง จึงมีความสำคัญมากในระบอบการปกครอง ซึ่งกล่าวว่า ประชาธิปไตยนั้นถือว่าประชาชน คือ เสียงสวรรค์ เป็นระบอบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถร่วมดำเนินการเพื่อสร้างสรรค์สังคมของตนเอง กิจกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชน อาจเป็นทางอ้อมโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน

4. ความหมายที่เน้นเจตนารมณ์ของประชาชน ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาได้ให้ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยไว้อย่างกระชับ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่ถือเสมือนเป็นตัวแทนเจตนารมณ์ของประชาชน รัฐบาลเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก หรือได้รับเสียงสนับสนุนส่วนใหญ่ รัฐบาลจะคงอยู่ในอำนาจต่อไปได้ เมื่อวาระสิ้นสุดลง ก็โดยการแสดงให้ประชาชนผู้เลือกตั้งเห็นว่า รัฐบาลสามารถสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น

5. ความหมายตามที่มาและขอบเขตอำนาจ มีผู้ให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ว่า อำนาจอสูดมาจากประชาชน ทั้งนี้โดยอยู่บนพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนเกิดมามีสิทธิและเสรีภาพ โดยธรรมชาตินั้นประชาชนสามารถที่คิดและกระทำการใดๆ ได้ แต่เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม เขาจะสละสิทธิและอำนาจบางประการให้กับผู้ปกครอง เพื่อใช้อำนาจนั้นดำเนินการภายในกรอบที่กำหนด ฉะนั้นจะพบว่ารัฐบาลในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยนั้นจะมีอำนาจที่มีขอบเขต¹

จากความหมายของประชาธิปไตย ซึ่งเรามองดูว่าประชาธิปไตยในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 ซึ่งหลวงจักรปาณิศร์ศลวิสุทธ์ (วิสุทธ์ ไกรฤกษ์) ได้เขียนไว้ในหนังสือวิเคราะห์พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ได้กล่าวไว้ว่า การปกครองประเทศสยาม ณ บัดนี้ แท้จริงมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย คือการปกครองโดยราษฎร (Democracy) มากกว่าอย่างอื่น หากแต่เรายังคงมีกษัตริย์เป็นประมุขของประเทศเท่านั้น ความข้อนี้จำเลื่อนไป ไม่เหมือนกับในประเทศรีพับลิค ซึ่งมีลักษณะอาการทุกอย่างที่ทำให้เห็นชัดว่าอำนาจอันแท้จริงอยู่ที่ราษฎร หลักสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนี้ก็คือว่าประเทศต้องเป็นของราษฎร, ปกครองโดยราษฎร, เพื่อประโยชน์ของราษฎร (Government of the people, by the people and for the people)² ซึ่งจากแนวคิดในเรื่องของประชาธิปไตยซึ่งประเทศไทยได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี 2475 ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 18 ฉบับ (รวมฉบับชั่วคราว) มีดังต่อไปนี้

¹ ประชาธิปไตย.(2554).ความหมายของประชาธิปไตย. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.varinthorn.com> [2554, 27 กันยายน].

² หลวงจักรปาณิศร์ศลวิสุทธ์. (2475) “อธิบายธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ” กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์สยามบรรณกิจ

1. พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475
2. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475
3. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2490
5. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492
6. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2495
7. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502
8. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511
9. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515
10. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517
11. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519
12. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520
13. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521
14. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534
15. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534
16. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
17. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549
18. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ในปัจจุบันหากจะพูดถึงเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย คนส่วนใหญ่ก็คงคิดว่า พลเมืองในระบบประชาธิปไตย มีหน้าที่คือต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในระดับใดตั้งแต่ผู้ใหญ่นบ้าน กำหนด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเขต สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ที่แท้จริงแล้วหน้าที่ของพลเมืองหรือประชาชนคนไทยในระบบประชาธิปไตยนั้น มีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา 70 บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 71 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รักษาผลประโยชน์ของชาติ และปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา 72 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักผ่อน และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 74 บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมอำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติภารกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน บุคคลตามวรรคหนึ่ง ต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองบุคคลผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิขอให้บุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าว ชี้แจง แสดงเหตุผล และขอให้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้³

หน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ประเด็นที่จะนำมาขยายนั่นอยู่ใน มาตรา 72 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ที่ผ่านมามีประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาทั้งสิ้น 24 ครั้ง ครั้งแรกตั้งแต่เมื่อวันที่ 15 พ.ย. 2476 ซึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียง 78 คนจนถึงครั้งล่าสุดเมื่อ 3 กรกฎาคม 2554 ซึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 500 คน ดังปรากฏในตารางด้านล่าง

ครั้งที่	การเลือกตั้งเมื่อ (วันเดือนปี)	ผู้มีสิทธิออกเสียง (คน)	ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (คน)	ร้อยละผู้ไปใช้ สิทธิเลือกตั้ง	จำนวน ส.ส. (คน)
1	15 พ.ย. 2476	4,278,231	1,773,532	41.45	78
2	7 พ.ย. 2480	6,123,239	2,462,535	40.22	91
3	12 พ.ย. 2481	6,310,172	2,210,332	35.03	91
4	6 ม.ค. 2489	6,431,827	2,091,788	32.52	96
5	29 ม.ค. 2491	7,176,464	2,117,646	26.54	99
6	26 ก.พ. 2495	7,602,591	2,461,291	38.76	123
7	26 ก.พ. 2500	9,859,039	5,668,566	57.50	160
8	15 ธ.ค. 2500	9,911,118	4,370,586	40.10	160
9	10 ก.พ. 2512	14,820,080	7,285,832	49.16	160

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

ครั้งที่	การเลือกตั้งเมื่อ (วันเดือนปี)	ผู้มีสิทธิออกเสียง (คน)	ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง (คน)	ร้อยละผู้ใช้ สิทธิเลือกตั้ง	จำนวน ส.ส. (คน)
10	26 ม.ค. 2518	18,343,486	9,473,320	47.17	269
11	4 เม.ย. 1519	20,623,430	9,072,629	43.99	279
12	22 เม.ย. 2522	22,581,780	9,913,401	43.90	301
13	18 เม.ย. 2526	24,224,470	12,295,339	50.76	325
14	27 ก.ค. 2529	26,224,305	16,070,957	61.43	347
15	24 ก.ค. 2531	26,658,638	16,944,931	63.56	357
16	22 มี.ค. 2535	32,436,283	19,216,466	59.35	360
17	13 ก.ย. 2535	31,855,156	19,760,377	62.02	360
18	2 ก.ค. 2538	37,817,๙๘๓	23,462,764	62.04	391
19	17 พ.ย. 2539	38,564,593	24,070,750	62.42	393
20	6 ม.ค. 2544	42,759,001	แบบบัญชีรายชื่อ 29,909,271	69.95	100
			แบบแบ่งเขต 29,904,940	69.94	400
21	6 ก.พ. 2548	44,572,101	แบบบัญชีรายชื่อ 32,341,330	72.56	100
			แบบแบ่งเขต 32,337,611	72.55	400
22	2 เม.ย. 2549	45,011,331	แบบบัญชีรายชื่อ 29,133,910	64.73	100
			แบบแบ่งเขต 29,998,364	64.76	400
23	23 ธ.ค. 2550	44,002,593	แบบสัดส่วน 32,792,246	74.52	80

ครั้งที่	การเลือกตั้งเมื่อ (วันเดือนปี)	ผู้มีสิทธิออกเสียง (คน)	ผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (คน)	ร้อยละผู้ไปใช้ สิทธิเลือกตั้ง	จำนวน ส.ส. (คน)
			แบบแบ่งเขต 32,775,868	74.49	400
24	3 ก.ค. 2554	46,939,549	แบบบัญชีรายชื่อ 35,220,208	75.03	125
			แบบแบ่งเขต 35,220,377	75.03	375

ตาราง สถิติการใช้สิทธิลงคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปพุทธศักราช 2476-2550⁴

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าจำนวนร้อยละของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ในช่วงปี 2535 จนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าพลเมืองหรือประชาชนชาวไทย ได้ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 นั้นมีผู้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสูงที่สุดนับตั้งแต่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนผู้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง 35,220,208 คนในแบบบัญชีรายชื่อคิดเป็นร้อยละ 75.03 และในแบบแบ่งเขตจำนวน 35,220,377 คนคิดเป็นร้อยละ 75.03

แต่ถ้าว่าผลสำรวจของศูนย์สำรวจความคิดเห็นบ้านสมเด็จโพลล์ ในโครงการสำรวจความคิดเห็น เกี่ยวกับการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในกรุงเทพมหานครซึ่งเก็บจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนในกรุงเทพมหานครจำนวนทั้งสิ้น 1,276 คน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 30-31 มีนาคม 2554 ผลสำรวจชี้ว่า ประชาชนไม่ทราบและไม่แน่ใจว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่อะไรบ้างรวมกันสูงถึง ร้อยละ 48.7 ซึ่งเกือบจะครึ่งหนึ่ง ทำให้เห็นได้ว่าขนาดคนกรุงเทพมหานคร ยังไม่ทราบและไม่แน่ใจในหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการประชาสัมพันธ์ถึงหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มากขึ้นมิเช่นนั้นประชาชนก็จะไม่เข้าใจว่าการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกไปทำหน้าที่อะไร⁵ ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี 2475 มีการเลือกตั้งมานานับครั้งไม่ถ้วน ตลอดระยะเวลาเกือบ 79 ปี ไม่ว่าจะเป็น

⁴ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2553) **“12 ปี กต. ข้ามพันวิกฤต เพื่อการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม”** กรุงเทพมหานคร. บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์

⁵ หน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. (2554). **คนกรุงเกือบครึ่งไม่รู้ ว่า ส.ส. มีหน้าที่ทำอะไร.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://prachatai.com/> [2554, 27 กันยายน].

เป็นการเลือกตั้งในระดับไหน ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ รู้เพียงว่าตัวเอง คือ ผู้มีสิทธิ์ลงคะแนน แต่ยังมีคนส่วนใหญ่แทบไม่รู้ว่า คนที่ตนเองเลือกเข้าไปนั่งในสภานั้น หน้าที่หลักทำอะไร⁶

เมื่อไม่รู้ว่าจะเลือกตัวแทนของตัวเองไปทำหน้าที่อะไร ก็จะเกิดพฤติกรรมการเลือกตัวแทนโดยใช้ความรู้สึกชื่นชอบของตนเองเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นความคิดที่ว่าเป็น คนหล่อ คนสวย เป็นคนมีชื่อเสียง คนที่ตนเองรู้จัก เลือกตามที่มีคนใกล้ชื่อบอกให้ไปเลือก ตัวแทนของคนที่ไม่รู้ว่าจะเลือกตัวแทนไปทำอะไร จึงมีความบิดเบี้ยวของตัวแทน ซึ่งตามหลักการประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองรูปแบบหนึ่งที่ใช้ระบบตัวแทน ที่ให้ประชาชนทุกคนมีหนึ่งเสียงเท่ากัน ซึ่งทำให้ประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นอายุ 18 ปี คุณลุงอายุ 42 ปี หรือคุณย่าอายุ ๗๑ ปี นักศึกษา ชาวนา พนักงานบริษัท ผู้ใช้แรงงาน ผู้จัดการบริษัทใหญ่ คนรวยเป็นร้อยล้าน คนจนที่เป็นหนี้ท่วมหัว ทุกคนจะเกิดความเท่าเทียมกันในวันเลือกตั้งคือสิทธิการออกเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งทุกคนคงจะคุ้นกับประโยคที่ว่าหนึ่งคน หนึ่งเสียง (one man one vote)

ทุกคนคงเคยได้ยิน คำพูดที่ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่รับใช้ประชาชน ซึ่งเป็นคำพูดที่ดูสวยหรู แต่ในความเป็นจริงลองถามตัวเองว่าทุกวันนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่รับใช้ประชาชนอย่างไร การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไปงานบวช งานแต่งงาน งานศพ งานต่างๆ เหล่านั้น เป็นการที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รับใช้ประชาชนใช้หรือไม่ ซึ่งคำพูดข้างต้นนั้นที่ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่รับใช้ประชาชนความหมายนั้น น่าจะหมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะต้องรับฟังปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนแล้ว นำเสนอให้กับรัฐบาล เพื่อดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน ต่อไป จากข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้ความหมายในเรื่องของหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ 5 ประการดังต่อไปนี้

1. ออกกฎหมายเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน
2. เป็นผู้เลือกผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี
3. ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
4. จัดสรรงบประมาณแผ่นดินเพื่อพัฒนาประเทศ
5. นำปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนเสนอรัฐบาล⁷

ในความเป็นจริงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่ออกกฎหมาย การออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้คนทั้งประเทศ ไม่จำเป็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นผู้มีความรู้ด้านกฎหมาย แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมีหน้าที่ออกมาปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนในการออกกฎหมาย ถ้ากฎหมายที่จะออกมาบังคับใช้นั้นจะสร้างผลกระทบกับประชาชนอย่างไร กฎหมายที่ออกมาประชาชนจะได้รับผลประโยชน์อย่างไร ซึ่งการออกกฎหมายควรจะต้องยึดหลักที่ว่า กฎหมายนั้นมีขึ้นเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน มิใช่ตนเองและพวกพ้อง

⁶ ตูลย์ ณ ราชดำเนิน. (2554,19 กรกฎาคม) **วิชาหน้าที่ ส.ส.**ข่าวสด. หน้า 26

⁷ หน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.(2554). **หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:<http://www.ect.go.th/> [2554, 27 กันยายน].

จากการที่พลเมืองหรือประชาชนชาวไทย ผู้มีสิทธิออกเสียงในการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ รู้เพียงว่าตัวเองคือผู้มีสิทธิลงคะแนน แต่ไม่รู้ว่าการเลือกตั้งจะเลือกคนที่ตนเองเลือกไปทำหน้าที่อะไร? แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาพลเมือง เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคส่วนทั้งรัฐและภาคประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและจะต้องมีความหลากหลายเพื่อสะท้อนความหลากหลายที่ดำรงอยู่ในสังคมการพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีความรู้ความสามารถ มีวินัยและจริยธรรมที่ดีภาครัฐต้องส่งเสริม และบริหารจัดการให้พลเมืองของประเทศไทย มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ อย่างเท่าเทียมกัน สาเหตุหลักที่ประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาพลเมืองเพื่อมาพัฒนาประเทศไทยได้ เนื่องจากผู้มีบทบาทอำนาจในการบริหารปกครองประเทศไม่ดำเนินการตามแผนพัฒนาประเทศที่กำหนดไว้ เช่น การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดวิสัยทัศน์ที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาพลเมือง วันนี้เราต้องดำเนินการอย่างจริงจังที่จะพัฒนาพลเมืองให้มีความรู้ความสามารถ มีวินัยและจริยธรรมที่ดีโดยใช้ความสามารถของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นตัวขับเคลื่อน^๑ ไม่เพียงเท่านั้นประเทศไทยสามารถเรียนรู้จากประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพลเมือง โดยการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (civic education)

การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง การให้การศึกษาการเมืองนั้น เป็นการสร้างหลักการคิด วิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นของตนเอง การยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมที่เป็นแบบพหุสังคม คือมีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจ และดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างดี

นอกจากนี้ การให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง รัฐบาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้จัดให้มีหน่วยงานของรัฐ เป็นหน่วยงานอิสระที่รับผิดชอบในการจัดทำข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้สำหรับการศึกษา การฝึกอบรม และเผยแพร่ผ่านสื่อประเภทต่างๆ แก่พลเมือง รวมทั้งส่งเสริมให้พลเมืองตระหนักในหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองของประเทศจึงเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ หน่วยงานนั้นคือ ศูนย์ให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระ ภายใต้การกำกับของรัฐบาลสหพันธ์ จึงทำให้สามารถคิด วิเคราะห์และวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างมีเอกภาพ

แนวทางการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง เริ่มต้นจากการวางกรอบเนื้อหาวิชา เกี่ยวกับประเด็นที่สำคัญ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ สังคม ตลอดจนสถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงการเข้าถึงกลุ่มผู้เรียนกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเด็ก ที่มีการจัดทำเนื้อหาเป็นการ์ตูน เกม เป็นต้น นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้ครูผู้สอนในโรงเรียน องค์กรต่างๆ ทั้งของรัฐ และเอกชน ชุมชน สื่อมวลชนสาขาต่างๆ ได้นำข้อมูลหรือสื่อที่ศูนย์ให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จัดทำขึ้นนำไปเผยแพร่อย่างทั่วถึง

^๑ อนันต์ วรดิพิพงค์. (2552) “วิสัยทัศน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาพลเมือง” สารวุฒิสภา ปีที่ 17 ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน 2552. กรุงเทพมหานคร.สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

มูลนิธิทางการเมือง เช่นมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Stiftung) เป็นหน่วยงานอิสระที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมือง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำหน้าที่สนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความสนใจ เช่น ให้อุปการะการศึกษาแก่ผู้สนใจทุกระดับ ให้ความรู้ทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยให้แก่พลเมือง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยวิธีการจัดสัมมนา ฝึกอบรมและอื่นๆ โดยห้ามเกี่ยวข้องกับการหาเสียงให้พรรคการเมือง แม้ว่าพรรคการเมืองจะเป็นผู้ก่อตั้งขึ้น แต่มูลนิธิฯ สามารถคงไว้ซึ่งเจตนารมณ์ทางการเมือง เช่นเดียวกับ พรรคการเมืองที่ก่อตั้งมูลนิธิ

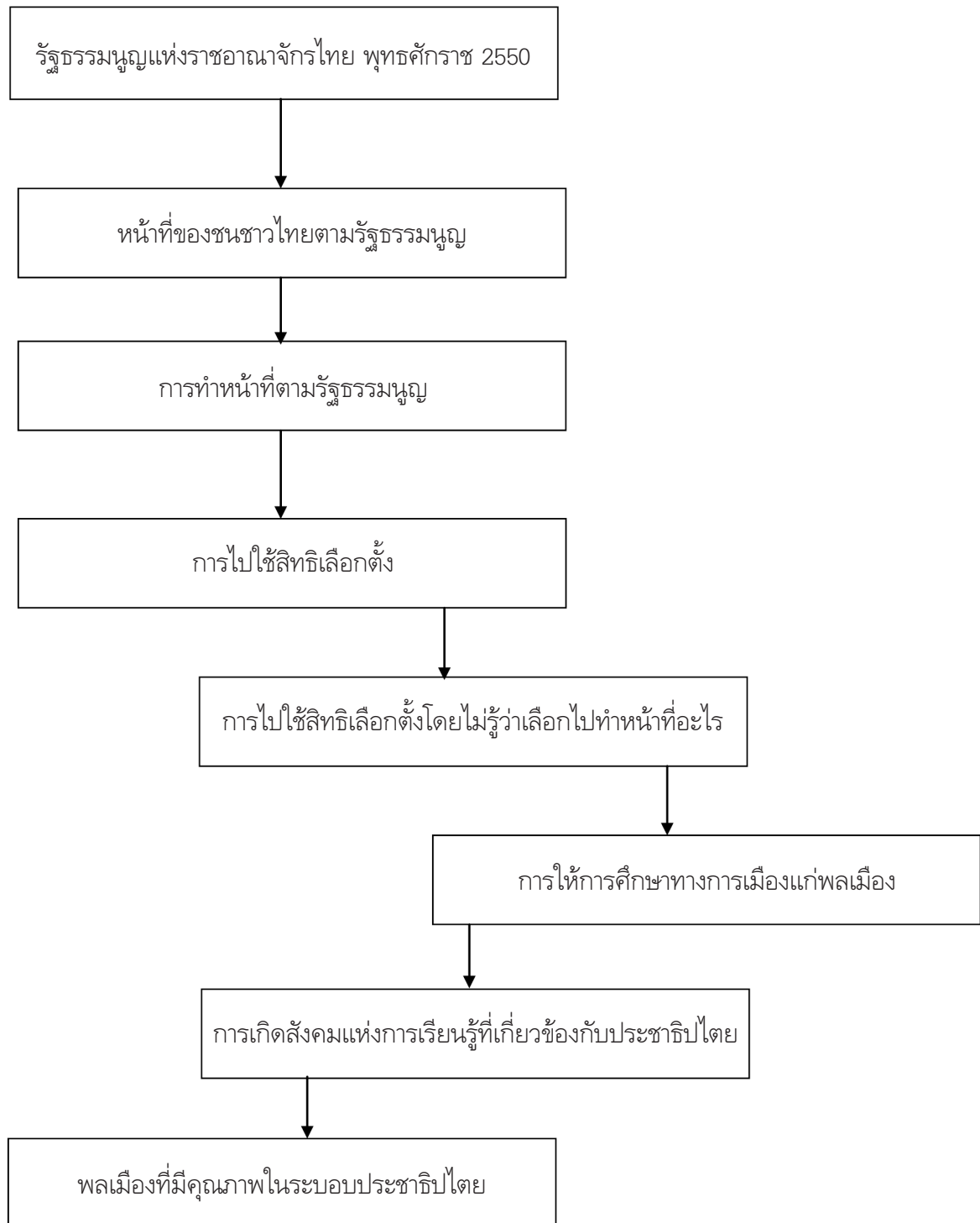
การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นการสร้างความหลากหลายตามความสนใจของประชาชนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น ผลที่เกิดกับสังคมโดยรวมคือที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้โดยแท้จริง และเกิดสังคมที่มีความเท่าเทียมทั้งด้านโอกาส ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งต้องใช้ความอดทน ความพยายามในการรอผลลัพธ์ที่เกิดแก่สังคมโดยรวม การดำเนินงานของมูลนิธิทางการเมืองนี้ เป็นงานที่สร้างคุณค่าแก่สังคมในภาพรวม และสร้างความเท่าเทียมด้านโอกาสให้เกิดขึ้นแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนด้วย⁹

ซึ่งประเทศไทยก็ควรมองการพัฒนาพลเมืองในระบบประชาธิปไตยโดยให้การศึกษาและสร้างความเข้าใจถึงหน้าที่ของพลเมือง การสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันทางการเมือง ซึ่งการให้การศึกษาแก่พลเมืองนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง การให้การศึกษาในเรื่องพลเมืองในระบบประชาธิปไตยนั้น เป็นการสร้างหลักการคิด วิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นของตนเอง การยอมรับความเห็นที่แตกต่าง เพื่อนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยสามารถนำเอาวิธีการให้การศึกษาทางการเมืองแก่พลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นต้นแบบในการพัฒนาในประเทศไทย

ซึ่งในปัจจุบันนั้นทางคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการไปแล้วส่วนหนึ่ง สถาบันพระปกเกล้าและสภาพพัฒนาการเมืองได้ดำเนินการไปแล้ว แต่การทำงานขององค์กรต่างๆในการให้ความรู้กับพลเมืองหรือประชาชนชาวไทยนั้น ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้ความสำคัญกับการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน แล้วอย่าลืมการให้ความคิดในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ และการแยกแยะสิ่งที่ถูก สิ่งที่ไม่ดี อย่างนำมารวมกัน สิ่งไหนถูกคือถูก สิ่งไหนผิดคือผิด ไม่เช่นนั้นก็จะเกิดความสับสนกับสิ่งที่ถูกและสิ่งที่ผิด ซึ่งในส่วนที่สำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบันนั้นคือการให้ความรู้ในเรื่องของหน้าที่ของตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง ไม่เช่นนั้นพลเมืองหรือประชาชนชาวไทยจะรู้เพียงแค่การทำหน้าที่ของตนเองโดยไม่รู้ตัวว่าตัวแทนที่ตนเองได้เลือกไปนั้นทำหน้าที่อะไร ซึ่งในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย ซึ่งจัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีการเพิ่มเติมในส่วนของหน้าที่ของผู้แทนในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเขต สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา เพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้ครบถ้วนกระบวนการของประชาธิปไตย

⁹ จิตตนา ศรีบุญกุล.(2553) “รายงานการศึกษาฐานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน” 12 ปี กกต. ข้ามพ้นวิกฤต เพื่อการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์

จากข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ข้างต้นจะสามารถสร้างขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพลเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

ในปี 2558 ประชาชนชาวไทย เข้าสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน ตามกฎบัตรอาเซียน ซึ่งประชาคมอาเซียน ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม 2546 จากการที่ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ที่เรียกว่า “ข้อตกลงบาหลี 2” เพื่อเห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน ภายในปี 2563 แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลาจัดตั้งให้เสร็จในปี 2558

ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 ประชาคมย่อย ซึ่งเปรียบเสมือนสามเสาหลักซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ได้แก่

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน มุ่งให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้ด้วยดี มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคง
2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน
3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อให้ประชาชนแต่ละประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความมั่นคงทางสังคม¹⁰

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน จะต้องร่วมกันพัฒนาประชาชนชาวไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ทำอย่างไรให้พลเมืองหรือประชาชนชาวไทยมีความเข้าใจ และดำรงอยู่ร่วมกันในประชาคมอาเซียนได้อย่างไม่แพ้ชาติใดๆ

¹⁰ อาเซียน. (2554). ประชาคมอาเซียน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.mfa.go.th> [2554, 27 กันยายน].

บรรณานุกรม

- กฎหมายดอตคอม. (2554). รัฐธรรมนูญ. ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554. จาก <http://www.kodmhai.com>.
- จักรปาณิศร์ศิวิสุทธิ, หลวง. (2475). อธิบายธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สยามบรรณกิจ.
- จิตตนา ศรีบุญกุล. (2553). “รายงานการศึกษาดูงานสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน” 12 ปี กกด. ข้ามพ้นวิกฤต เพื่อการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ตุลย์ ณ ราชดำเนิน. (2554, 19 กรกฎาคม). วิชาหน้าที่ ส.ส.. ข่าวสด, 26.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2553). รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประชาธิปไตย. (2554). ความหมายของประชาธิปไตย. ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554. จาก <http://www.varinthorn.com>.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124/ตอนที่ 47 ก/หน้า 1/24 สิงหาคม 2550. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2553). 12 ปี กกด. ข้ามพ้นวิกฤต เพื่อการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- หน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. (2554). คนกรุงเกือบครึ่งไม่รู้ว่ ส.ส. มีหน้าที่ทำอะไร. ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554. จาก <http://prachatai.com/>.
- _____. (2554). หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554. จาก <http://www.ect.go.th>.
- อนันต์ วรดิพงษ์. (2552, พฤศจิกายน). วิสัยทัศน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาพลเมือง. สารอุษณิสา, 17(11), 17.
- อาเซียน. (2554). ประชาคมอาเซียน. ค้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554. จาก <http://www.mfa.go.th>